

Plant van de maand april 2026 Pinksterbloem

De plant in Thijsses Hof.

Wanneer je op de nabij de ingang gelegen viersprong met het kleine veldje aan je rechterhand, rechtdoor richting de vijver loopt word je na het wat donkerder gedeelte aangenaam verrast met licht en ruimte. Een mooi uitzicht op het centrale deel van Thijsses Hof met de wonderlijk spiegelende vijver. Zo van donker naar licht is een oud trucje dat bouwmeesters van Haarlemse hofjes al eeuwen hiervoor toepasten om de binnentuin groter en lichter te laten aanzien. Leuk om dat hier ook te ervaren.

Al met al zijn we uitgekomen bij het bloemenweiland aan de rand van de vijver. Tussen het gras aan de kant van het water kun je in deze maand de pinksterbloem zien. Ze kan wel 50 centimeter hoog worden en heeft bloemen met een lila tot

roze kleur. Als je daarop let, zie je haar vast wel. Lukt dat niet meteen dan is het het beste om nog eens goed te kijken. Wellicht staat ze even verderop tussen het groen te pronken. Jac. P. Thijsses had dat in het verleden ook wel eens. Je verwacht dat een bloem zich in een bepaalde periode laat zien, maar de natuur houdt zich daar niet altijd aan. Thijsses schreef hierover in een artikel in het blad de Levende natuur uit 1936:

"Vergelijken we deze data met die van vorige jaren, dan vinden we een „achterlijkheid“ van twee tot vier weken. We weten nog altijd niet wat „normaal“ moet heten”.

Alles gaat sneller en sneller tegenwoordig, ook met het klimaat, maar bovenstaand stukje van Thijsse geeft wel te denken. Hopelijk is inmiddels wel gelukt om de pinksterbloem te vinden.

Beschrijving.

De pinksterbloem (*Cardamine pratensis*) behoort tot de kruisbloemenfamilie. Deze familie laat zich het gemakkelijkst beschrijven als planten die veelal eetbaar zijn. Denk daarbij maar aan wintergroenten zoals de diverse koolsoorten: bloemkool, boerenkool, broccoli, Chinese kool, koolrabi, paksoi, radijs, spruitjes, waterkers en witte kool. Eerlijk gezegd wel wat anders dan een pinksterbloem.

De pinksterbloem is een overblijvende (meerjarige) kruidachtige plant. Zij ontspringt uit een bladrozet met een holle en ronde stengel tot een hoogte van maximaal 40 tot 50 cm. De deelblaadjes van de bladrozet zijn kort en breed en vaak bochtig getand. De stengelbladeren zijn smal en lang.

De plant heeft gelijktijdig bloemen en vruchten (behalve aan het begin en eind van de bloei). De bloemen zitten aan het hoogste puntje van de stengel. Ondanks de naam bloeit zij veelal voor Pinksteren. De lila tot roze bloemen met een paars adertje groeien in een tros. Hopelijk staan ze dicht genoeg bij het pad opdat je dat goed kan zien.

De vruchtjes van een pinksterbloem heten een hauw. Dit

is een droge doosvrucht die minstens driemaal zo lang als breed is. Bij de pinksterbloem is dat een lengte van maximaal 5,5 centimeter en daarmee duidelijk te onderscheiden. Wanneer het hauwtje rijp is, springt dit van onderen naar boven met kracht open en slingert de zaden de lucht in. De volksnaam Springkers is daar niet vreemd aan.

Thijsse's Hof is onder alle weersomstandigheden de moeite waard, ook bij een licht regentje. De bloemen zetten dan geen parapluutje op en de bijtjes gaan meestal gewoon door met nectar en stuifmeel verzamelen. Bij de pinksterbloem hebben ze dan wel meer moeite dan anders, want ze moeten ondersteboven werken en vinden dan ook nog eens een gesloten deur. De pinksterbloem sluit bij regen

namelijk haar bloemen en laat ze dan ook nog omlaag hangen. Niet treurig, maar heel slim, want zo blijft het belangrijke stuifmeel droog. Wie had dat gedacht!?

Naam.

Hoewel de natuur onberekenbaar is, ligt het hoogtepunt van de bloei van de pinksterbloem van midden tot eind april. Voor de verklaring van haar naam zijn twee mogelijkheden. De eerste is dat de bloei een aankondiging is dat Pinksteren eraan komt. De tweede, meer aansprekend, is dat de plant bloeit als de koeien met hun kalveren (pinken) voor het eerst de wei in gaan.

In Friesland wordt het fluitenkruid, dat wel rond Pinksteren bloeit, ook weleens pinksterbloem of pinksterblom genoemd. Fluitenkruid staat eveneens in Thijsse's Hof, maar ziet er heel anders uit dan een pinksterbloem. Thijsse vergeleek het bloemscherm van het fluitenkruid ook wel met "*fijn kant*".

Veel volksnamen van deze lentebode vallen samen met de terugkeer van de vogels. Men gaf de plant ook wel namen die op deze dieren betrekking hadden. Zo heette ze in Groningen Aiberbloum naar de uiver of ooievaar. Ook werd ze elders wel Kievitsbloem genoemd. Algemeen verspreid was ook de benaming

Koekoeksbloem, hoewel een andere plant ook zo heet (dat geldt natuurlijk ook voor de hiervoor genoemde Kievitsbloem). Zuid-Limburg had hele melodieuze namen als Lievevrouweken en Lieveherehandje.

Gebied.

Pinksterbloem komt voor in bossen, graslanden en moerasland. Vooral in die laatste omgeving heeft ze zich op een bijzondere manier aan dit milieu aangepast. De blaadjes beginnen, terwijl ze nog aan de plant zitten, worteltjes te vormen. Wanneer ze dan afvallen, kunnen ze uitgroeien tot nieuwe planten. Een mooi alternatief tot voortplanting omdat het zaad in zo'n permanent nat milieu heel slecht kan ontkiemen. Alweer zo'n slimme truc.....

Vroeger kleurde ze op het hoogtepunt van haar bloei vele weilanden lila. Tegenwoordig is dat door de intensivering van de landbouw meestal beperkt tot de slootkanten.

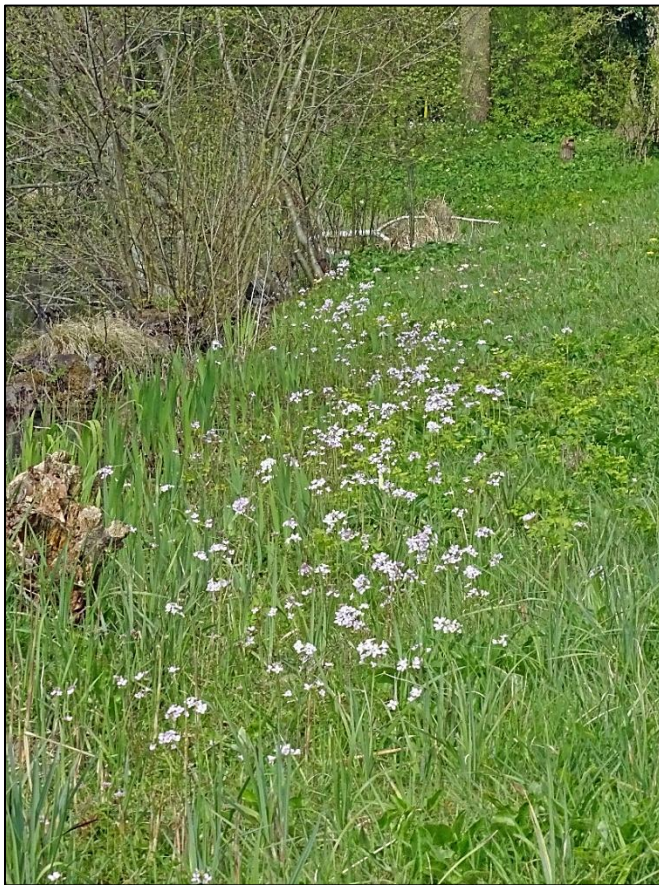
Pinksterbloem wordt ook wel Schuimkruid genoemd vanwege de voorkeur van het schuimbeestje voor deze plant. Dit is een cicade waarvan de larve leeft in een schuimnestje, dat nog het meest lijkt op speeksel. Je ziet dat ook wel bij de koekoeksbloem.

De vlinder, het Oranjetipje, leeft op de pinksterbloem. Zij gebruikt de plant als waardplant voor haar rupsen. Reden om wanneer de pinksterbloem bloeit ook eens uit te kijken naar het Oranjetipje. Eenvoudig te herkennen aan de oranje tipjes op zijn vleugels; alleen de mannetjes hebben die. De naam zegt het al.

Folklore

Lang geleden werd tijdens het voorjaarsfeest rond Pinksteren uit de jonge meisjes van het dorp een "Pinksterblom" of "Pinksterbruid" gekozen, die daarna met bloemen en sieraden opgesierd zingend en bedelend door het dorp trok.

Grappig is het gebruik van de naam Pinksterblom. Godfried Bomans (1919 – 1971) heeft het in zijn boek uit 1940 getiteld "*Erik of het klein insectenboek*" over de jongen Erik Pinksterblom. Erik moest voor de volgende dag heel veel insecten uit zijn hoofd weten. Het hield hem enorm bezig en in zijn slaap droomde hij dat hij verdwaalde en terecht kwam in zijn boven het bed hangende schilderij Wollewei

met daarop afbeeldingen van allerlei insecten. Hij beleefde de meest wonderlijke avonturen, zoals het meevliegen op een hommelen en een vlinder.

Bomans woonde in zijn laatste jaren vlakbij Thijsses Hof en kwam er graag. Het beeld "Erik op de vlinder" is door zijn vriend de Haarlemse beeldhouwer Mari Andriessen gemaakt op verzoek van de "Stichting Erik" en werd in 1977 onthuld. Je ziet de kleine Erik die zich stevig vasthoudt aan de voelspriet van de snel rondvliegende en draaiende vlinder.

Vermeende geneeskrachtige werking

Pinksterbloemen werden vroeger gebruikt tegen voorjaarsmoedigheid vanwege het hoge gehalte aan vitamine C. Om dezelfde reden werd ze vroeger door zeelui op hun lange zeereizen per zeilschip

gegeten bij scheurbuik. De smaak is wat scherp en lijkt op die van de tuinkers.

Bron: Wikipedia.